

- Кучеревський В.В. (2001): Атлас рідкісних і зникаючих рослин Дніпропетровщини. К.: Фітосоціоцентр. 1-360.
- Малиновський К., Царик Й., Кияк В., Нестерук Ю. (2002): Рідкісні, ендемічні, реліктові та погранично-ареальні види рослин Українських Карпат. Львів: Ліга-Прес. 1-76.
- Миняев Н.А., Самутина Н.Л. (1985): *Dianthus arenarius* L. s. str. et *D. borussicus* (Vierh.) Juz. (Caryophyllaceae) на северо-западе европейской части СССР. - Новости. сист. высш. раст. Л.: Наука. 22: 118-123.
- Определитель высших растений Украины / Ред. Ю.Н. Прокудин. К.: Наук. думка, 1987. 1-545.
- Пачосский И.К. (1910): Основные черты развития флоры юго-западной России. - Зап. Новорос. об-ва естествоисп. 34: 1-430.
- Судинні рослини флори Чернівецької області, які підлягають охороні (атлас-довідник) / Ред. І.І. Чорней. Чернівці: Рута, 1999. 1-140.
- Ткачик В.П. (1984): *Dianthus collinus* (Caryophyllaceae) - новый вид для флоры СССР. - Ботан. журн. 69 (10): 1418-1420.
- Федорончук М.М. (1986): Сем. Caryophyllaceae Juss. - Гвоздичные (род *Dianthus* L. - Гвоздика). - Хорология флоры Украины. К.: Наук. думка. 71-80, 194-198.
- Федорончук М.М. (1998а): Біорізноманітність роду *Dianthus* L. (Caryophyllaceae Juss.) у флорі Українських Карпат. - Значення та перспективи стаціонарних досліджень для збереження біорізноманіття. Мат-ли конф., присв. 40-річчю функц. високог. біолог. стаціонару на г. Пожижевська (Львів, 23 грудня 1997 р.) Львів. 161-163.
- Федорончук Н.М. (1998б): Критический обзор некоторых видовых комплексов рода *Dianthus* L. (Caryophyllaceae Juss.) флоры Украины. - Проблемы ботаники на рубеже XX-XXI веков. Тез. докл., представленных II (X) съезду Русского ботан. об-ва (26-29 мая 1998 г., Санкт-Петербург). Спб. 2: 165-166.
- Федорончук М.М. (1998в): Нові таксони в системі роду *Dianthus* L. (Caryophyllaceae Juss.) та критичний огляд деяких його видових комплексів. - Укр. ботан. журн. 55 (1): 21-25.
- Федорончук М.М. (1998г): Рід *Dianthus* L. (Caryophyllaceae Juss.) флори України: підрід *Carthusianastrum* F. Williams. - Укр. ботан. журн. 55 (2): 162-169.
- Федорончук М.М. (1998д): Рід *Dianthus* L. (Caryophyllaceae Juss.) флори України: підрід *Dianthus*, секція *Barbulatum* F. Williams. - Укр. ботан. журн. 55 (4): 422-427.
- Федорончук М.М. (1998е): Рід *Dianthus* L. (Caryophyllaceae Juss.) флори України: підрід *Dianthus* L., секція *Dianthus*, *Fimbriatum* F. Williams. - Укр. ботан. журн. 55 (5): 519-523.
- Федорончук М.М., Дідух Я.П. (2002): Екофлора України. К.: Фітосоціоцентр. 3: 1-495.
- Червона книга України. Рослинний світ. К.: УЕ, 1996. 1-608.
- Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дідух Я.П. (1980): Ялтинский горно-лесной государственный заповедник (ботанико-географический очерк). К.: Наук. думка. 1-184.
- Шишкин Б.К. (1936): Семейство Гвоздичные - Caryophyllaceae Juss. - Флора СССР. М.-Л. 6: 386-870, 880-900.
- Шишкин Б.К. (1947): Сем. Caryophyllaceae Juss. - Вульф Е.В. Флора Крыма. М.-Л.: Сельхозгиз. 2 (1): 117-171.
- Шмальгаузен И.Ф. (1885-1887): Флора Средней и Южной России, Крыма и Северного Кавказа. Руководство для определения семенных и споровых растений. К. 1-2: 1-880.
- Bieberstein (Marschall) F.A. (1808): Flora taurico-caucasica. - Charkoviae: Typis Academicis. 1: 1-428.
- Boissier P. (1867): Caryophyllaceae. - Flora orientalis. Basileae-Geneve. 1: 479-481.
- Carolin R.C. (1957): Cytological and hybridization studies in the genus *Dianthus*. - The New Phytologist. 56: 81-97.
- De Candolle A.P. (1824): Prodrum systematis naturalis regni vegetabilis. Parisis. 1: 1-1230.
- Fedoronchuk M.M. (1998): The genus *Dianthus* L. (Caryophyllaceae Juss.) in the Ukraine flora. - Botanica Polska u progu XXI wieku. Materialy symposium i obrad sekcii 51 zjazdu PTB. Gdansk. 1-133.
- Fridrich H.C. (1959): Familie Caryophyllaceae. - Illustrierte Flora von Mitteleuropa. Berlin-Hamburg: Verlag Paul Parey. 3 (2): 763-1182.
- Ledebour C.F. (1842): Flora Rossica. Stuttgartiae. 1: 1-277.
- Lempert F. (1936): Studies in the perennial Species of the Genus *Dianthus* L. 1. - Medd. Göteb. Bot. Trädg. 11: 71-134.
- Meyer C.A. (1831): Verzeichniss der Pflanzen, welche während der, auf Allerhöchsten Befehl, in Jahren 1829 und 1830 unternommenen Reise im Caucasus und in den Provinzen am westlichen Ufer des caspischen Meeres gefunden und eingesammelt worden sind. St. Petersburg: Kais. Akad. Wiss. 1-211.
- Mosyakin S.L., Fedoronchuk M.M. (1999): Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist. K. 1-345.
- Pax F.A., Hofmann G. (1934): *Dianthus* L. - Engler H.G.A., Prantl K.A.E. Die Natürlichen Pflanzenfamilien ... Auf. 2. Leipzig-Berlin. 16: 1-358.
- Sanda V. (1968): Taxonomia si corologia in cercul de afinitate la speciei *Dianthus pallens* Sibth. et Smith. - Stud. Cerc. Biol. (Bot.). 20 (2): 123-131.
- Seringe A. (1824): *Dianthus* L. - Prodrum Systematis Naturalis Regni Vegetabilis. Parisis. 1: 355-365.
- Steven Ch. (1828): *Dianthus* L. - Reichenbach H.G.L. Iconographia botanica, seu Plantae criticae. Lipsiae. 6: 1-34.
- Tutin T.G. (1964): *Dianthus* L. - Flora Europae. Cambridge: Univers. Press. 1: 88-204.
- Vierhapper F. (1898): Zur Systematik und geographischen Verbreitung einer alpinen *Dianthus*-Gruppe. - Sitz. Ber. Akad. Wiss. Wien Abt. 1 (107): 1057-1170.
- Vierhapper F. (1901): Zur systematischen Stellung des *Dianthus caesius* Sm. - Österr. Bot. Zeitschr. 51: 409-417.
- Williams F.N. (1885): A monograph of the genus *Dianthus* L. - Journ. Bot. 23: 340-344.
- Zapałowicz H. (1911): Conspectus florum Galiciae criticus. Krytyczny przegląd roślinności Galicyi. Krakowie: Nakl. Akad. Umiejęć. 3: 1-252.

ІРЖАСТІ ГРИБИ НОВГОРОД-СІВЕРСЬКОГО ПОЛІССЯ

Ю.І. Голубцова, Ю.Я. Тихоненко

Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

Uredinales of the Novgorod-Sivers'ke Polissia. - Golubtsova Yu. I., Tikhonenko Yu.Ya. - Nature Reserves in Ukraine. 2005. 11 (2): 18-23.
63 species of Uredinales are recorded in the Novgorod-Sivers'ke Polissia. 8 of them are noted for the Ukrainian Polissia for the first time. One species (*Pucciniastrum arcticum*) is a new rust fungus for Ukraine. The most diverse are the genera *Puccinia*, *Uromyces*, *Melampsora* and *Phragmidium*. Rusts parasitize on 86 species of 57 genera of 24 host plants families, mainly Salicaceae, Asteraceae, Poaceae, Rosaceae and Fabaceae. Distribution of the fungi in the main vegetation types of Novgorod-Sivers'ke Polissia is analyzed. The biggest numbers of species are recorded in nature reserves of the region, especially in Desnyansko-Starogutsky national park and estimated Mezyn national park.

Новгород-Сіверське Полісся (далі НСП) – фізико-географічна область Українського Полісся, що представляє собою його крайню східну частину. У рослинному покриві переважають ліси, здебільшого корінні соснові та дубово-соснові. Рідше зустрічаються чисті березові, дубові, липово-дубові та кленово-липово-дубові ліси. В заплавах річок зосереджена луч-

на рослинність, невеликі ділянки вербняків та вільшняків. Близько 1,5% площі області зайнято болотами, що переважно належать до евтрофних, менше – мезо- та оліготрофних (Фізико-географическое..., 1968; Андрієнко, Шеляг-Сосонко, 1983).

Дослідники відзначають високий рівень збереженості рослинного покриву НСП, окремим ділянкам яко-

го сьогодні надано природоохоронного статусу різного рівня. Природно-заповідний фонд області нараховує 77 об'єктів. На її території знаходиться національний природний парк "Деснянсько-Старогутський", планується створення НПП "Мезинський" (Екологічна..., 2003).

За наявними літературними даними, уредофлора Українського Полісся, порівняно з іншими природними зонами, вивчена найменш повно і рівномірно (Тихоненко, 1980). З початку ХХ ст. з'являються нечисельні фітопатологічні роботи, в яких, серед інших, подаються різні за обсягом списки іржастих грибів – збудників захворювань сільськогосподарських та культурних рослин (Казновский, 1914; Мацулевич, 1925; Целле, 1925; Girzitska, 1926; Прошкина-Кобезская, 1927–1928; Гижицька, 1929; Соломашина, 1962; Лавітська, 1976). Окремі відомості містяться в монографії В.Г. Траншелія (1939) та нещодавно опублікованій роботі, присвяченій заказнику "Любче" на Волині (Заказник..., 2001). Опрацювання цих публікацій показало, що для Волинського Полісся сьогодні відомо 27 видів Uredinales, для Житомирського – 28 видів, для Київського та Чернігівського – 51 та 33 види відповідно. Для НСП в літературі не наводиться жодного виду. В Національному гербарії України (KW) зберігається лише 4 види порядку Uredinales з території НСП.

З огляду на це, протягом 2003–2005 рр. нами вивчалися іржасті гриби НСП для з'ясування їх поширення в різних рослинних угрупованнях регіону. Під час мікологічних досліджень особлива увага приділялась уредофлорі національних парків області (запроектованого та існуючого). Крім того були обстежені природо-заповідні об'єкти Кролевецького, Середино-Будського, Шосткинського, Ямпільського р-нів Сумської області, Коропського, Новгород-Сіверського та Семенівського р-нів Чернігівської області. У 12 з них виявлено види іржастих грибів.

У результаті проведених досліджень і обробки гербарних колекцій Національного гербарію (KW) та зразків, що зберігалися на кафедрі ботаніки Сумського державного педагогічного університету, на території НСП зареєстровано 63 види з 9 родів та 6 родин порядку Uredinales. З названої кількості лише *Puccinia veratrigi*, що зберігається в Національному гербарії, а також *Puccinia helianthi* і *Tranzschelia pruni-spinosae*, зразки яких були передані нам доцентом кафедри ботаніки СумДПУ К.К. Карпенко, наводяться не за власними зборами. На території Деснянсько-Старогутського національного природного парку (включаючи урочище Очкинська дача) було зареєстровано 28 видів іржастих грибів, а запроектованого національного парку "Мезинський" – 32. Ці дані в майбутньому можуть бути включені до літописів названих природоохоронних територій. Загалом на території природоохоронних об'єктів НСП (включаючи і територію запроектованого національного природного парку) виявлено 51 вид грибів порядку Uredinales, що складає 80,9% від встановленої загальної кількості.

За кількістю видів іржастих грибів переважає рід *Puccinia* (32 види). Меншою кількістю представлені

роди *Uromyces* (11), *Melampsora* (9) та *Phragmidium* (5 видів). Лише по одному-два види налічують роди *Aecidium*, *Coleosporium*, *Gymnosporangium*, *Pucciniastrum* та *Tranzschelia*. Із родин іржастих грибів області найбільшою видовою різноманітністю характеризуються Pucciniaceae, Melampsoraceae та Phragmidiaceae, представлені відповідно 44, 9 та 5 видами. Coleosporiaceae, Pucciniastraceae та Uromyxidaceae налічують лише один-два види.

Для зібраних нами матеріалів характерний значний елемент новизни. *Pucciniastrum arcticum*, зібраний на листках *Rubus saxatilis*, є новим видом в уредофлорі України. 8 видів іржастих грибів (*Gymnosporangium cornutum*, *Melampsora ribesii-viminalis*, *M. salicis-albae*, *Phragmidium mucronatum*, *Puccinia glechomatis*, *P. perplexans*, *P. variabilis* та *P. xanthii*) вперше наводяться для Українського Полісся, 59 видів були вперше зібрані на території НСП.

Іржасті гриби зареєстровано на 86 видах рослин-господарів із 57 родів та 24 родин. Провідними за кількістю зібраних на них іржастих грибів є родини Salicaceae та Asteraceae (по 9 видів грибів), Rosaceae та Rosaceae (по 8 видів), а також Fabaceae (7 видів). На рослинах з інших 19 родин знайдено по одному-три види Uredinales. Переважно уражувалися злаки (12 видів рослин), розові та айстрові (по 10 видів рослин-господарів з кожної родини), осокові (9), вербові (8) та бобові (6), а на рівні родів – представники *Carex* (8 видів рослин), *Salix* (5) та *Potentilla* (4). Це відповідає систематичній структурі флори НСП, на території якого названі родини та роди вищих рослин є провідними (Андрієнко, Шеляг-Сосонко, 1983; Панченко, 2005).

68,3% виявлених в НСП видів є повноцикловими, причому 65,1% з них – різногосподаревими. За циклами розвитку в області переважають Eu-hetero (28 видів), Eu-auto (15) та Micro-види (9). По три види належать до Brachy- та Hemi- форм, два – до Opsis-форм. По одному виду налічують іржасті гриби з Cata- та Endo-типами життєвих циклів. Такий розподіл відображає загальну закономірність переважання повноциклових представників порядку Uredinales у помірних регіонах Голарктики. Незначна частка Brachy-циклових видів характеризує відмінність Полісся від більш південних частин України, де відсоток таких видів є помітно вищим.

Аналізуючи розподіл іржастих грибів за типами рослинності НСП необхідно відмітити, що найбільша видова різноманітність грибів цієї таксономічної групи (33 види) виявлена в лісових ценозах. В типових для області соснових і дубово-соснових лісах виявлено 13 видів. Така ж кількість видів зареєстрована і в поширених в області дубових та кленово-липово-дубових ценозах. По два-три види зібрано в менш розповсюджених осиково-березових, березових, вільхових, вербових лісах. Незважаючи на те, що луки займають лише 10–16% площі НСП, на їх території зареєстровано значну кількість видів іржастих грибів (30), більша частина яких (18) виявлена на рослинах заплав та заростей прибережно-водної рослинності. Дев'ятьма видами представлені рудеральні ценози, а найменшою кіль-

кістю видів (4) – болота. Найбільш поширеними на території НСП були *Coleosporium tussilaginis*, *Melampsora epitea*, *M. populnea*, *Puccinia asarina*, *P. caricina*, *P. coronata*, *P. graminis*, *P. magnusiana*, *P. potentillae*, які спричиняли масове і сильне ураження рослин, іноді навіть епіфітотії. Названі види є в основному паразитами рослин типових для лук та заплава. Слід зазначити, що лише 4 види іржастих грибів було зібрано на сільськогосподарських та культурних рослинах: *P. coronata*, *P. heliantii*, *P. tuberculatum* та *Tranzschelia prunispinosae*. Проте *P. coronata* та *P. graminis* в НСП поширені на значній кількості видів дикорослих злаків, тому можуть становити потенційну загрозу для зернових культур.

Оскільки видовий склад іржастих грибів НСП практично не вивчався, вважаємо за необхідне привести повний список зареєстрованих тут на даний час представників Uredinales. Назви рослин-господарів подано за зведенням С.Л. Мосякіна, М. М. Федорончука “Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist” (1999). Для зменшення обсягу статті місцезнаходження видів грибів подаємо за таким скороченням: Чернігівська область: Н.-Сівер. р-н – Новгород-Сіверський р-н, Короп. р-н – Коропський р-н, Семен. р-н – Семенівський р-н, м. Н.-Сіверський – м. Новгород-Сіверський; Сумська область: Кролев. р-н – Кролевецький р-н, С.-Буд. р-н – Середино-Будський р-н, Шостк. р-н – Шосткинський р-н, Ямпіл. р-н – Ямпільський р-н; м. С. Буда – м. Середина Буда; с. 3.-Трубчевська – с. Зноб-Трубчевська, с. С. Гута – с. Стара Гута; НППДС – Національний природний парк “Деснянсько-Старогутський” у С.-Будському р-ні Сумської обл.; “Білогриве” – заповідне урочище поблизу с. Білогриве Кролевецького р-ну Сумської обл.; “Рихлівська дача” – ландшафтний заказник загальнодержавного значення поблизу смт Понорниця Коропського р-ну Чернігівської обл.; “Вишенська дача” – лісовий заказник місцевого значення поблизу с. Вишеньки Коропського р-ну Чернігівської обл.; “Змеєвщина” – ландшафтний заказник місцевого значення поблизу с. Розльоти Коропського р-ну Чернігівської обл.; “Кочубеївський” – зоологічний заказник місцевого значення поблизу с. Грузьке Кролевецького р-ну Сумської обл.; “Ломльонка” – заповідне урочище поблизу с. Ломльонка Ямпільського р-ну Сумської обл.; “Ретик” – гідрологічний заказник місцевого значення поблизу с. Ретик Кролевецького р-ну Сумської обл.; “Ретикський” – ботанічний заказник місцевого значення поблизу с. Грузьке Кролевецького р-ну Сумської обл.; “Тіпка” – заповідне урочище поблизу с. Грузьке Кролевецького р-ну Сумської обл.; “Туранівська дача” – заповідне урочище поблизу с. Туранівка Ямпільського р-ну Сумської обл.; “Узруївська дача” – лісовий заказник місцевого значення поблизу с. Узруй Н.-Сіверського р-ну Чернігівської обл.; Великий ліс – урочище поблизу с. Великий Ліс Коропського р-ну Чернігівської обл.; Мірщина – лісопарк у м. С. Буда Сумської обл.; Очкинська дача – урочище поблизу с. Очкине С.-Будського р-ну Сумської обл. У списку видів іржастих грибів подано такі умовні позначення: * – новий для Полісся вид; ** – новий для України вид.

Uredinales

Aecidium ranunculacearum DC.

На *Ranunculus acris* L. – Короп. р-н, с. Мезин, берег р. Десни, луки, 23.09.2005; на *R. auricomus* L. – Н.-Сівер. р-н, с. Чулатів, заплавні острови р. Десни, 16.05.2004 (Зібр. М.П. Книш).

Coleosporiaceae

Coleosporium tussilaginis (Pers.) Lév.

На *Campanula bononiensis* L. – “Ретик”, тераса р. Ретик, посадка ялини, 30.07.2004; на *C. latifolia* L. – “Білогриве”, дубовий ліс, 29.07.2004; *C. ranunculoides* L. – м. Кролевець, рудеральні ділянки, 30.07.2004; на *Melampyrum nemorosum* L. – НППДС, с. Очкине, заплава р. Десна, заплавний мішаний ліс, 14.06.2005; с. С. Гута, кв. 108, березово-сосновий ліс, 16.08.2003; на *Petasites hybridus* (L.) Gaertn., V. Mey et Schreb. – Короп. р-н, с. Вишеньки, берег р. Десна, вербовий ліс, 16.08.2004; С.-Буд. р-н, с. Очкине, заплава р. Десна, зарості верб, 23.09.2004; на *Pinus sylvestris* L. – НППДС, с. Очкине, заплава р. Десна, заплавний мішаний ліс, 16.09.2005; на *Rhinanthus vernalis* (N. Zinger) Schischk. et Serg. – Н.-Сівер. р-н, с. Пушкарі, берег р. Десна, прибережні луки, 09.07.2005; на *Sonchus oleraceus* L. – м. Семенівка, рудеральні ценози, 03.09.2005; на *Tussilago farfara* L. – Короп. р-н, с. Бужанка, луки, 17.08.2004; Крол. р-н, с. Реутинці, заплавні луки р. Івотка, 27.07.2004.

Melampsoraceae

Melampsora allii-fragilis Kleb.

На *Salix fragilis* L. – Короп. р-н, с. Розльоти, берег р. Десна, 18.08.2004; схили балки, 24.09.2005; Ямпіл. р-н, с. Грем’ячка, берег ставка, 19.09.2004; с. Туранівка, берег водосховища, 03.08.2004.

M. allii-populina Kleb.

На *Populus nigra* L. – Короп. р-н, с. Мезин, березовий ліс, узлісся, 25.09.2005; НППДС, с. С. Гута, кв. 126, сосново-березовий ліс, 13.08.2003.

M. amygdalinae Kleb.

На *Salix triandra* L. – Н.-Сівер. р-н, с. Кремський Бугор, берег р. Десна, 09.07.2005.

M. caprearum Thüm.

На *Salix caprea* L. – Короп. р-н, с. Черешеньки, біля шосе, 20.08.2004.

M. epitea (Kunze et J. C. Schmidt) Thüm.

На *Salix caprea* – “Змеєвщина”, березовий ліс, узлісся, 24.09.2005; на *S. cinerea* L. – Короп. р-н, с. Мезин, берег р. Десна, 23.09.2005; “Ретинський”, берег р. Реть, 29.07.2004; на *Salix sp.* – НППДС, с. С. Гута, кв. 126, сосново-березовий ліс, 13.09.2003.

M. populnea (Pers.) P. Karst.

На *Populus tremula* L. – Короп. р-н, с. Криски, схили балки, 24.09.2005; с. Радичів, схили балки, 24.09.2005; Великий ліс, кленово-липово-дубовий ліс, 12.08.2005; осиково-березовий ліс, 26.09.2005; “Змеєвщина”, осиково-березовий ліс, 24.09.2005.

* *M. ribesii-viminalis* Kleb.

На *Salix viminalis* L. – НППДС, с. 3.-Трубчевська, кв. 75, берег р. Чернь, 05.10.2005; берег р. Улиця, 07.10.2005.

***M. salicina* Lév.**

На *Salix caprea* – “Змеєвщина”, березовий ліс, 24.09.2005; на *S. cinerea* – НППДС, с. Очкине, заплава р. Десна, 14.06.2005; на *S. triandra* – смт Короп, берег р. Десна, 26.09.2005; Короп. р-н, с. Мезин, берег р. Десна, 23.09.2005.

* ***M. salicis-albae* Kleb.**

На *Salix alba* L. – НППДС, с. Очкине, берег р. Десна, 24.09.2004.

Phragmidiaceae

* ***Phragmidium mucronatum* (Pers.) Schtdl.**

На *Rosa canina* L. – Короп. р-н, с. Великий Ліс, біля садиби, 19.08.2004; с. Розльоти, рудеральні ценози, 18.08.2004; м. Семенівка, окраїна дороги, 03.09.2005.

***P. potentillae* (Pers.) P. Karst.**

На *Potentilla alba* L. – “Тіпка”, дубовий ліс, 28.07.2004; на *P. argentea* L. – Короп. р-н, с. Мезин, берег р. Десна, луки, 23.09.2005; на *P. canescens* Besser – Шостк. р-н, с. Чапліївка, луки, 22.09.2000 (зібр. О.М. Притика); на *P. impolita* Wahlenb. – Короп. р-н, с. Вишеньки, берег р. Десна, прибережні луки, 16.08.2004; НППДС, с. Очкине, заплавні луки р. Десна, 16.06.2005.

***P. rubi-idaei* (DC.) P. Karst.**

На *Rubus idaeus* L. – Н.-Сівер. р-н, с. Роговка, сосняк зеленомоховий, 10.07.2004; Короп. р-н, с. Мезин, берег р. Десна, 23.09.2005; “Узруївська дача”, сосновий ліс зеленомоховий, 21.06.2004.

***P. tuberculatum* Müll.**

На *Rosa sp. cult.* – Ямпіл. р-н, с. Туранівка, окраїна дороги, 03.08.2004.

***P. violaceum* (Schultz) G. Winter**

На *Rubus caesius* L. – Короп. р-н, с. Вишеньки, вербовий ліс, 16.08.2004.

Pucciniaceae

* ***Gymnosporangium cornutum* Arthur**

На *Sorbus aucuparia* L. – Н.-Сівер. р-н, с. Лісконоги, сосновий ліс зеленомоховий, 10.07.2005; “Змеєвщина”, осиково-березовий ліс, 18.08.2004.

***Puccinia acetosae* (Schumach.) Körn.**

На *Rumex acetosa* L. – Шостк. р-н, с. Чапліївка, городи, 22.09.2000 (зібр. О. М. Притика); НППДС, с. Очкине, заплавні луки р. Десна, 23.09.2004; с. С. Гута, кв. 108, сосново-березовий ліс, 12.08.2003.

***P. aegopodii* (Schumach.) H. Mart.**

На *Aegopodium podagraria* L. – НППДС, с. Очкине, заплава р. Десна, заплавний кленово-липовий ліс, 14.06.2005.

***P. arenariae* (Schumach.) G. Winter**

На *Moehringia trinervia* (L.) Clairv. – Короп. р-н, с. Мезин, березовий ліс, 25.09.2005; на *Stellaria holostea* L. – Великий ліс, кленово-липово-дубовий ліс, 12.08.2005.

***P. asarina* Kunze**

На *Asarum europaeum* L. – НППДС, с. Очкине, заплава р. Десна, заплавний кленово-липово-дубовий ліс, 23.09.2004; с. С. Гута, кв. 108, березово-сосновий ліс, 15.08.2003; кв. 103, дубово-сосновий ліс, 11.08.2003; “Вишеньська дача”, кленово-липово-дубовий ліс, 17-

19.08.2004; “Змеєвщина”, кленово-дубовий ліс, 18.08.2004; “Ретинський”, сосновий ліс, 29.07.2004; “Рихлівська дача”, кленово-липово-дубовий ліс, 26.09.2005.

***P. bromina* Erikss.**

На *Symphytum officinale* L. – НППДС, с. Очкине, заплавні луки р. Десна, 14.06.2005.

***P. calcitrapae* DC.**

На *Centaurea jacea* L. – НППДС, с. С. Гута, кв. 108, р. Улиця, заплавні луки, 16.08.2003.

***P. caricina* DC.**

На *Carex acuta* L. – Ямпіл. р-н, с. Олине, мезотрофне сфагнове болото, 20.09.2003; на *C. acutiformis* Ehrh. – Короп. р-н, с. Свердловка, берег р. Десни, 25.09.2005; НППДС, с. З.-Трубчевська, кв. 76, заплава р. Чернь, вільхове болото, 05.10.2004; “Ломльонка”, вільшняк, 21.03.2004; на *C. cespitosa* L. – Ямпіл. р-н, смт Свеса, заплава р. Івотка, деградує сфагнове болото, 20.09.2004; на *C. elata* All. – Очкинська дача, мезотрофне болото, 23.09.2004; на *C. hirta* L. – Ямпіл. р-н, с. Олине, евтрофне чагарникове болото, 10.09.2004; смт Свеса, дубово-сосновий ліс, 18.09.2004; “Ломльонка”, берег р. Івотка, 21.09.2003; на *C. lasiocarpa* Ehrh. – Ямпіл. р-н, смт Свеса, заплава р. Івотка, мезотрофне болото, 18.09.2004; на *C. nigra* L. – Очкинська дача, сосновий ліс зеленомоховий, 16.06.2005; на *C. riparia* Curtis – Крол. р-н, с. Реутинці, берег р. Реть, 27.07.2004; на *Urtica dioica* L. – м. С.-Буда, рудеральні ценози, 13.06.2005; Мірщина, дубовий ліс, 13.06.2005.

***P. chaerophylli* Purton**

На *Anthriscus sylvestris* (L.) Hoffm. – Короп. р-н, с. Мезин, березовий ліс, 24.09.2005; Шостк. р-н, с. Чапліївка, узбіччя, 22.09.2000 (зібр. О.М. Притика).

***P. circaeae* Pers.**

На *Circaea lutetiana* L. – “Ретик”, заплава р. Реть, вільховий ліс, 30.07.2004.

***P. cnici-oleracei* Pers.**

На *Cirsium erisithales* (Jacq.) Scop. – Короп. р-н, с. Великий Ліс, заболочене дно балки, 19.08.2004.

***P. coronata* Corda**

На *Beckmannia eruciformis* (L.) Host – Короп. р-н, с. Мезин, берег р. Десна, луки, 23.09.2005; на *Calamagrostis arundinacea* (L.) Roth – Ямпіл. р-н, с. Зелена Діброва, дубовий ліс, 04.08.2004; *C. epigeios* L. (Roth) – “Рихлівська дача”, грабово-дубовий ліс, 26.09.2005; *C. stricta* (Timm) Koeler – Ямпіл. р-н, с. Зелена Діброва, сосновий ліс злаково-різнотравний, 04.08.2004; “Ретинський”, сосновий ліс, 29.07.2004; “Туранівська дача”, сосновий ліс злаково-зеленомоховий, 05.08.2004; на *Frangula alnus* L. – Н.-Сівер. р-н, с. Роговка, сосновий ліс зеленомоховий, 10.07.2005; НППДС, с. Очкине, заплава р. Десна, заплавний сосновий ліс, 14.06.2005; Мірщина, дубовий ліс, 13.06.2005; Очкинська дача, сосновий ліс зеленомоховий, 15.06.2005; на *Glyceria maxima* (C. Hartm.) Holmb. – Короп. р-н, с. Свердловка, берег р. Десни, луки, 25.09.2005; НППДС, с. Очкине, берег р. Десна, 23.09.2004; с. С. Гута, кв. 108, р. Улиця, заплавні луки, 16.08.2003; на *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud. – НППДС, с. Очкине,

берег р. Десна, 23.09.2004; на *Poaceae gen. indet.* – Короп. р-н, с. Мезин, берег р. Десна, 23.09.2005.

* ***P. glechomatis* DC.**

На *Glechoma hederacea* L. – Короп. р-н, с. Мезин, березовий ліс, 25.09.2005; на *G. hirsuta* Waldst. et Kit. – “Рихлівська дача”, кленово-липово-дубовий ліс, 13.08.2005.

***P. graminis* Pers.**

На *Alopecurus pratensis* L. – Короп. р-н, с. Свердловка, берег р. Десни, луки, 25.09.2005; на *Avena sativa* L. – Шостк. р-н, смт Вороніж, узбіччя, 18.09.2004; на *Elytrigia repens* (L.) Nevski – Короп. р-н, с. Вишеньки, берег р. Десна, вербовий ліс, 16.08.2004; окраїна поля, 19.08.2004; на *Secale cereale* L. – Короп. р-н, с. Великий Ліс, поле, 19.08.2004.

***P. helianthi* Schwein.**

На *Helianthus annuus* L. – Шостк. р-н, с. Чапліївка, рудеральні ділянки, 27–28.08.2000; городи, 30.08.2000 (Зібр. О.М. Притика).

***P. hieracii* (Röhl.) H. Mart.**

На *Pilosella officinarum* F. Schult. et Sch. Bip. – м. Семенівка, сосновий ліс, 26.08.1949 (Зібр. Кекух) (KW 3344); НППДС, с. С. Гута, заплава р. Улиця, луки, 26.05.2005; Мірщина, дубовий ліс, 13.06.2005; на *Taraxacum officinale* Webb ex Wigg. – Шостк. р-н, с. Чапліївка, луки, 22.08.2000 (Зібр. О.М. Притика); НППДС, с. С. Гута, заплава р. Улиця, луки, 26.05.2005.

***P. magnusiana* Körn.**

На *Phragmites australis* – Шостк. р-н, с. Пирогівка, берег р. Десна, 19.06.2004; Ямпіл. р-н, с. Олине, чагарникове болото, 19.09.2004; НППДС, с. З.-Трубчевська, кв. 76, заплава р. Чернь, вільхове болото, 05.10.2004; “Ломльонка”, заболочений берег р. Івотка, 21.09.2003; “Ретинський”, берег р. Реть, 29.07.2004.

***P. malvacearum* Bertero ex Mont.**

На *Malva neglecta* Wallr. – Короп. р-н, с. Вишеньки, біля садиби, 16.08.2004; Шостк. р-н, с. Чапліївка, квітник біля садиби, 22.09.2000 (Зібр. О.М. Притика).

***P. menthae* Pers.**

На *Mentha aquatica* L. – “Ломльонка”, берег р. Івотка, 21.09.2003.

***P. molinae* Tul.**

На *Molinia caerulea* (L.) Moench – “Кочубеївський”, вільхове болото, 29.07.2004

***P. oreoselini* (F Strauss) Fuckel**

На *Peucedanum oreoselinum* (L.) Moench – НППДС, с. Очкине, заплава р. Десна, заплавний кленово-липово-дубовий ліс, узлісся, 14.06.2005.

* ***P. perplexans* Plowr.**

На *Alopecurus pratensis* – Н.-Сівер. р-н, с. Кремський Бугор, берег р. Десна, прибережні луки, 08–09.07.2005; с. Пушкарі, берег р. Десна, прибережні луки, 08.07.2005; Мірщина, дубовий ліс, 13.06.2005.

***P. phragmitis* (Schumach.) Körn.**

На *Phragmites australis* – “Ретинський”, берег р. Реть, 29.07.2004.

***P. poarum* Nielsen**

На *Tussilago farfara* – м. Кролевець, луки, 27.07.2004; Кроп. р-н, с. Реутинці, заплавні луки р. Івотка, 27.07.2004.

***P. punctata* Link**

На *Galium sp.* – Короп. р-н, с. Мезин, берег р. Десна, луки, 23.09.2005.

***P. recondita* Roberge**

На *Elytrigia repens* – Короп. р-н, с. Вишеньки, берег р. Десна, вербовий ліс, 16.08.2004; с. Розльоти, окраїна ґрунтової дороги, 18.08.2004.

***P. senecionis-acutiformis* (Hasler) Major et Cruchet**

На *Carex acutiformis* – “Ломльонка”, вільховий ліс, 21.09.2003.

* ***P. variabilis* Grev.**

На *Taraxacum officinale* – Короп. р-н, с. Мезин, луки, 25.09.2005.

***P. veratri* Dyby**

На *Veratrum album* L. – м. Семенівка, луки, 10.08.1949 (Зібр. Кекух) (KW 3657).

***P. violae* (Schumach.) DC.**

На *Viola montana* L. – Ямпіл. р-н, с. Зелена Діброва, дубовий ліс, 04.08.2004; на *Viola sp.* – м. Семенівка, сосново-березовий ліс, 13.08.1948 (Зібр. С.Ф. Морочковський) (KW 4021).

***P. vulpinae* J. Schröt.**

На *Parmica cartilaginea* (Ledeb. ex Rchb.) Ledeb. – НППДС, с. Очкине, заплавні луки р. Десна, 16.06.2005.

* ***P. xanthii* Schwein.**

На *Xanthium sp.* – Короп. р-н, с. Черешеньки, берег р. Десна, пустичні луки, 20.08.2004.

Puccinia sp.

На *Apiaceae gen. indet.* – Ямпіл. р-н, с. Воздвиженське, яблуневий сад, 19.09.2004.

***Uromyces fallens* (Arthur) F. Kern et Barthol.**

На *Trifolium pratense* L. – Короп. р-н, с. Свердловка, берег р. Десна, луки, 25.09.2005.

***U. fulgens* Bubák**

На *Chamaecytisus ruthenicus* (Fisch. ex Woloszcz.) Klásková – “Рихлівська дача”, липово-дубовий ліс, 25.09.2005.

***U. laburni* (DC.) G. H. Otth.**

На *Chamaecytisus ruthenicus* – Ямпіл. р-н, с. Туранівка, сосновий ліс злаково-зеленомоховий, 05.08.2004; “Змеєвщина”, березовий ліс, 24.09.2005; осиково-березовий ліс, 24.09.2005; на *C. zingeri* (Nenuk.) Klásková – Шостк. р-н, с. Коротченкове, заплава р. Десна, 22.09.2003.

***U. pallidus* Niessl.**

На *Chamaecytisus ruthenicus* – “Змеєвщина”, осиково-березовий ліс, 24.09.2005.

***U. pisi* (DC.) G. H. Otth**

На *Lathyrus pratensis* L. – Н.-Сівер. р-н, с. Пушкарі, берег р. Десна, луки, 09.07.2005.

***U. poae* Rabenh.**

На *Poa pratensis* L. – Очкинська дача, сосновий ліс злаковий, 12.06.2005.

***U. polygoni-aviculariae* (Pers.) P. Karst.**

На *Polygonum aviculare* L. – м. Кролевець, газони, 28.07.2004.

***U. rumicis* (Schumach) G. Winter**

На *Rumex acetosella* L. – НППДС, с. Очкине, заплава р. Десни, заплавний мішаний ліс, 14.06.2004; *R. confertus* Willd. – Мірщина, дубовий ліс, 13.06.2005.

***U. scrophulariae* Fuckel**

Scrophulariaceae gen. indet. – НППДС, с. 3.-Трубчевська, берег р. Улиця, 07.10.2004.

***U. striatus* J. Schröt.**

На *Medicago romanica* Prodbn – Короп. р-н, с. Свердловка, схили балки, луки, 25.09.2005.

***U. viciae-fabae* (Pers.) J. Schröt.**

На *Lathyrus vernus* (L.) Bernh. – Ямпіл. р-н, с. Олине, дубово-сосновий ліс, 20.09.2003.

Pucciniastraceae

**** *Pucciniastrum arcticum* (Lagh.) Franz.**

На *Rubus saxatilis* L. – Очкинська дача, сосновий ліс зеленомоховий, 12.06.2005.

***P. vaccinii* (G. Winter) Jřrst.**

На *Vaccinium myrtillus* L. – Н.-Сівер. р-н, с. Лісконоги, сосновий ліс зеленомоховий, 11.07.2005; с. Роговка, сосновий ліс зеленомоховий, 10.07.2005; м. Семенівка, урочище Ковалева шия, сосновий ліс, 16.08.1949 (Зібр. Кекух) (KW 3649); НППДС, с. 3.-Трубчевська, кв. 74, окраїна мезотрофного болота, 06.10.2004; “Туранівська дача”, сосновий ліс злаково-зеленомоховий, 05.08.2004.

Uropyxidaceae

***Tranzhelia pruni-spinosae* (Pers.) Dietel**

На *Prunus domestica* L. – Короп. р-н, с. Вишеньки, біля садиби, 16.08.2004; Шостк. р-н, с. Чапліївка, сад, 23.09.2000 (Зібр. О.М. Притика).

Література

- Андриєнко Т. Л., Шеляг-Сосонко Ю. Р. (1983): Растительный мир Украинского Полесья в аспекте его охраны. К.: Наук. думка. 1-216.
- Гіжицька З. (1929): Матеріали до мікофлори України (продовження). - Вісн. Київ. ботан. саду. 10: 4-41.
- Екологічна мережа Новгород-Сіверського Полісся / Панченко С.М., Андриєнко Т.Л., Гаврись Г.Г., Кузьменко Ю.В. Суми: ВТД “Університетська книга”, 2003. 1-92.
- Заказник “Любче”. Природні умови, біорізноманітність, збереження та управління / Гелюта В.П., Вакарєнко Л.П., Дубина Д.В. та ін. К., 2001. 1-224.
- Казновский Л. (1914): Желтая ржавчина пшеницы (*Puccinia glumarum* Erikss. Et Henn.) по наблюдениям 1914 года. - Хозяйство. Сел.-хоз. и экон. журн. 27: 943-950.
- Лавітська З.Г. (1976): Паразитні гриби на дібровних ефемероїдах і весняних ефемерах. - Укр. ботан. журн. 33 (2): 160-162.
- Мацулевич Б. (1925): Матеріали до мікофлори Волині. - Листок боротьби з шкідниками. Біол. Київ. ст. захисту рослин від шкідників (СТАЗРО). 4: 25-29.
- Панченко С.М. (2005): Флора національного природного парку “Деснянсько-Старогутський” та проблеми охорони фіторізноманіття Новгород-Сіверського Полісся. Суми: ВТД “Університетська книга”. 1-170.
- Прошкина-Кобезская А.И. (1927-1928): Болезни культурных растений на Украине в 1926-1927 г.г. - Захист рослин. 3-4: 25-32.
- Соломахіна В.М. (1962): Гриби – збудники хвороб сільськогосподарських та садових рослин з Західноукраїнського Полісся. - Вісн. Київ. ун-ту. Сер. біол. 5 (2): 3-6.
- Тихоненко Ю.Я. (1980): Історія вивчення іржавстих грибів України. - Укр. ботан. журн. 37 (4): 100-106.
- Траншель В.Г. (1939): Обзор ржавчинных грибов СССР. М.-Л. 1-426. Физико-географическое районирование Украинской ССР / Под ред. Попова В.П., Маринина А.М. К.: Киев. ун-т. 1968. 1-683.
- Целле М.О. (1925): Грибні хвороби рослин на Київщині в 1923 – 24 р.р. К.: СТАЗРО. 1-28.
- Girzitska Z. (1926): Fungi, collected in the autumn of 1925 and spring and summer of 1926. - Вісн. Київ. ботан. саду. 4: 22-33.
- Mosyakin S.L., Fedoronchuk M.M. (1999): Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist. Kiev. 1-345.